

HØRINGSSVAR FRA LO I TRONDHEIM OG OMEGN PÅ NOU 2022: 7 – ET FORBEDRET PENSJONSSYSTEM

LO i Trondheim og omegn er glade for at pensjonsreformen evalueres slik at reformen, ti år etter, igjen kan tas opp til debatt.

LO i Trondheim og omegn var, sammen med en stor opposisjon i fagbevegelsen, imot innføringen av pensjonsreformen. Årsaken var at man så hvordan reformen ville slå sosialt skjevt ut mellom yrkesgrupper og klasser i samfunnet. Grunnprinsippene til reformen var at siden man i snitt lever lenger, så må befolkningen belage seg på å jobbe lengre enn sine foregående årskull for å oppnå en lik pensjon. I tillegg ble «behovet» for en reform forklart med at inntektene til oljefondet i framtiden kom til å gå ned mens pensjonsutgiftene til staten kom til å gå opp.

LO i Trondheim og omegn var i 2005 og er fremdeles uenig i premissene som legges til grunn for hele reformen. Til tross for at levealderen har gått opp i over hundre år, har pensjonsalderen i Norge blitt redusert gjennom forrige århundre. I tillegg har vi fått mer ferie, arbeidstiden har blitt kortere og vi har fått flere permisjonsrettigheter. Denne utviklingen skjedde også i før vi fant oljen. LO i Trondheim og omegn mener at det er en villedende forklaring å sette inntektene til oljefondet opp mot pensjonsutgiftene og se på det som en naturlov at ettersom vi i snitt lever lenger må jobbe lengre. Da glemmer en helt produktivitetsutviklinga i samfunnet.

LO-kongressen gikk god for pensjonsreformen i 2005 med følgende forutsetninger:

1. LO godtok ikke en ensidig og automatisk levealdersjustering
2. LO krevde ingen avkorting av pensjon for de som går av mellom 62 og 67 år
3. Absolutt krav å opprettholde AFP ordningen.

Ingen av disse forutsetningene ble oppfylt etter at reformen gikk igjennom. Dette advarte bl.a. en stor opposisjon på kongressen i 2005 om.

LO i Trondheim og omegn mener at et pensjonssystem må basere seg på prinsippene at man yter etter evne og får etter behov. Det vil si at de som har mest og har helse, jobb og en arbeidsgiver som gjør det mulig å stå lenge i arbeid, må omfordele sin pensjon med de som ikke har så mye og ikke har samme mulighetene til å jobbe lengre. Såkalte økonomiske insentiver vil ikke hjelpe de som ikke kan stå i et yrkesliv som ikke er tilpasset og tilrettelagt for dem.

LO i Trondheim og omegn forstår at mandatet til utvalget har snevret inn handlingsrommet for forslag til endringer, men er likevel kritisk til flere av forslagene som utvalget legger fram, og vil her redegjøre for disse.

ALDERSGRENSER

Et av argumentene for pensjonsreformen var at siden befolkningen i snitt lever lengre må befolkningen belage seg på å jobbe lengre for å finansiere framtidige pensjonskostnader. En av svakhetene med dette argumentet er at det slett ikke er alle som lever lengre.

Klassetilhørighet og yrke kan ha stor påvirkning på hvor lenge du lever og når du må gi deg i arbeidslivet. I tillegg vil vi bemerke at det ikke er noe nytt at levealderen øker i Norge, det

har den gjort i lang tid. Det er for øvrig påpekt av arbeidsmedisinsk ekspertise at økt levealder heller ikke betyr automatisk økt arbeidsfør alder.

10 år etter rapporten er det også slik at det slettes ikke er slik at alle jobber lengre. Det viser seg at de som jobber lengre er de med dårligst råd og de i de tyngste yrkene som rett og slett ikke har noe annet valg enn å jobbe lengre. De som har hatt muligheten til å jobbe lenge har ikke jobbet noe særlig lengre som konsekvens av pensjonsreformen. Resultatene så langt viser en skjev fordeling i byrden som arbeidsfolk må ta, hvis man aksepterer premisset om at ikke alle kan jobbe like lenge. De som har minst, må ta den største byrden og slite ut helsen sin før de kan gå av med pensjon.

Levealdersjusteringen straffer i dag de som må gi seg tidlig etter et langt og tungt, fysisk eller psykisk, yrkesliv. Derfor er det uforståelig for oss at utvalget foreslår å dobbelt straffe de ved å nekte å la de gå av. Utvalget foreslår at ikke bare pensjonen, men også pensjonsalderen skal justeres etter gjennomsnittlig levealder. De foreslår faktisk en ekstra stor økning på den nedre pensjonsalderen som i dag er på 62 år. Dette mener vi kun vil føre til at folk presses til å måtte ta en kamp for å få uføretrygd og på den måten få en uverdigg avslutning på arbeidslivet. I verste fall presse folk til å arbeide helt til de er så utslitte at de er klare for å takke for seg. Også pensjonsutvalget mener forslaget vil kunne føre til flere uføre.

Som følge av forslaget vil 1993-kullet få en pensjonsalder på 70,5 år. Da er det dystert lesning å lese i rapporten at kun 8 % av 70-åringene er yrkesaktive i 2018. Om vi ønsker framtidens pensjonister en fin og økonomisk trygg alderdom som de kan glede seg til må vi la de få muligheten til å gå av med verdighet etter et langt yrkesliv.

LO i Trondheim og omegn savner også en undersøkelse om det er plass for, og om arbeidsmarkedet ønsker eldre arbeidstakere dersom penger må brukes på å tilrettelegge slik loven pålegger, arbeidsoppgaver for dem. Hvordan er etterspørselen i arbeidsmarkedet etter eldre arbeidere. Dette mener vi er spørsmål som må dokumenteres godt før man kan foreslå å øke pensjonsalderen.

ALDERSPENSJON FOR UFØRE

LO i Trondheim og omegn er enige med mindretallet - Fuglevaag og Søviknes - som sier at uføre skal ha opptjening til normert pensjonsalder, og dermed skjermes for levealdersjusteringen. Det er for oss uforståelig at flertallet i utvalget ønsker å levealdersjusteres opptjeningen til de uføretrygdede, fordi uføre ikke kan kompensere for levealdersjusteringen.

Prinsippet er at det skal lønne seg å jobbe, men når noen har fått innvilget uføretrygd er det for at de ikke kan jobbe. Det virker som at flertallet i utvalget ikke forstår dette, og bygger på en grunnleggende mistillit.

MINSTEPENSJON/GARANTIPENSJON

Minsteytelsene i pensjonssystemet er gjort svært uoversiktlig og komplisert å forstå. Minsteytelsene i pensjonssystemet er ikke lenger det minstepensjon var, den erstattes gradvis med en garantipensjon som knapt noen vet hva er. Dette beskriver vår kritiske holdning til hvordan pensjonsreformen er bygget opp som uforståelig for folk flest. Det at

systemet er så komplisert gjør at man kan stille spørsmål med hvor demokratisk det er når mottakerne i systemet har vanskeligheter med å forstå hvordan det fungerer, og hvordan det vil fungere i framtiden.

Men det som kommer fram, og som også skulle kommet ennå tydeligere fram, er at minstepensjon og garantipensjon ikke er det samme, selv om mange kan oppfatte det kun som et nytt navn på minstepensjonen i det gamle systemet.

Over flere år har det vært bred politisk enighet om at minstepensjonen har vært for lav.

Derfor har Stortinget hele fem ganger hevet minstepensjonen med kronebeløp på mellom 4.000 og 5.000 kr, totalt 21.000 kr. Dette er gitt til dagens minstepensjon for enslige, men ikke til garantipensjon. Det vil si at etter 2030, når det kun er garantipensjon som gjelder, vil garantipensjonen være 21.000 kr lavere enn dagens minstepensjon for enslige. Mens alle snakker om å heve minstepensjonen så gjennomføres det største kutt i minstepensjon noensinne.

LO i Trondheim og omegn støtter derfor mindretallet - Fuglevaag og Søviknes - som mener at nivået på garantipensjon må heves.

Trondheim 19. oktober 2022

John-Peder Denstad, leder av LO i Trondheim og omegn

Erik J. Jørgensen, medlem av politisk utvalg LO i Trondheim og omegn